

Τα πρόσφατα γεγονότα με αφορμή τη δολοφονία του δεκαπεντάχρονου μαθητή πυροδότησαν πολλές συζητήσεις και διαμάχες. Επιπλέον, οι κινητοποιήσεις μαθητών και φοιτητών επανέφεραν στο προσκήνιο ένα «κλασσικό» θέμα στην πολιτική θεωρία, δηλαδή τη σχέση βίας και πολιτικής. Το γεγονός ότι πολλές κινητοποιήσεις συνοδεύτηκαν από βίαιες εκδηλώσεις οδήγησε σε αντιπαραθέσεις σχετικά με την καταδίκη της βίας αλλά και για τον πολιτικό χαρακτήρα δράσεων οι οποίες δεν είχαν εμφανή πολιτικά αιτήματα. Σχετικό παρεπόμενο των εν λόγω εξελίξεων υπήρξε η επάνοδος του ζητήματος του πανεπιστημιακού ασύλου, δεδομένου ότι το άσυλο θεωρήθηκε ως στοιχείο που ευνόησε ή και τροφοδότησε τις εκρήξεις βίας.

Στις σύγχρονες αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες όπου η έμφαση είναι στην ειρηνική-συναινετική επίλυση των διαφορών μέσα από θεσμοθετημένες διαδικασίες και δομές, συχνά ξεχνιέται το γεγονός ότι η σύγκρουση και ενίοτε η βίαιη σύγκρουση υπήρξε ιστορικά συστατικό στοιχείο της πολιτικής. Η οποιαδήποτε πολιτική τάξη είναι αποτέλεσμα κάποιας αρχικής έκρηξης- άσκησης βίας. Πρόκειται για ένα «παράδοξο» της πολιτικής. Το παράδοξο συνίσταται στο ότι ενώ η αρχική συγκρότηση κάθε πολιτικής τάξης είναι αυθαίρετη και βίαιη και συχνά αποτέλεσμα αντιπαράθεσης με την προϋπάρχουσα «νόμιμη» τάξη, μετά την επικράτησή της, εύκολα ξεχνιέται η αρχική σύγκρουση της οποίας αποτέλεσμα είναι η παρούσα πολιτική κατάσταση. Ενώ δηλαδή κάθε νέα τάξη πραγμάτων ενέχει το στοιχείο της αυθαιρεσίας και συχνά βία, η κυριαρχία και η νομιμοποίηση επέρχονται αργότερα. Σταδιακά, η αρχική φάση επικαλύπτεται από μια σειρά ιδεολογικών στοιχείων και παρουσιάζεται ως δεδομένη και φυσιολογική. Εν συνεχεία, κάθε καθεστώς δια-

χειρίζεται με το δικό του τρόπο την άσκηση βίας: Εκτός από το κράτος που κατέχει το μονοπώλιο της νόμιμης άσκησης βίας, μια σειρά από μορφές βίας εξακολουθούν να εμφανίζονται στις σύγχρονες κοινωνίες και να θέτουν το ζήτημα της διαχείρισης και αντιμετώπισής τους. Το γεγονός ότι η κάθε μορφή βίας ονοματίζεται με ιδιαίτερο τρόπο με αποτέλεσμα να υπάρχει ένα τεράστιο φάσμα χαρακτηρισμών ανάλογα με την κλιμάκωση, τον τρόπο και τις συνθήκες τέλεσης βίαιων πράξεων, είναι ενδεικτικό αφενός των πολλαπλών πλευρών του θέματος, αφετέρου της αντικειμενικής αδυναμίας να υπάρξει συμφωνία για όλες τις δυνατές μορφές βίας. Σε αυτό το πλαίσιο η βία καταδικάζεται χωρίς ωστόσο να εξαφανίζεται και συχνά παρουσιάζεται σαν ένα παθολογικό φαινόμενο του πολιτικού συστήματος. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι μια γενική και καθολική καταδίκη της βίας είναι χωρίς ουσιαστικό πρακτικό περιεχόμενο, άσχετα αν όλοι θα την προσυπέγραφαν, στο βαθμό που όλες οι κοινωνίες εξακολουθούν να βιώνουν βίαια φαινόμενα. Είναι προφανές ότι συγκεκριμένες μορφές βίας και ιδιαίτερα η βία στα πανεπιστήμια είναι καταδικαστέες και πρέπει να προκαλούν την αντίδραση της πανεπιστημιακής κοινότητας, η οποία με κανένα τρόπο δεν μπορεί να προσφέρει κάλυψη σε πράξεις βίας.

Εάν η βία είναι εγγενές και ενδεχομένως αναπόφευκτο στοιχείο της πολιτικής, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται στη διαχείρισή της και στην ικανοποίηση του γενικού και εύλογου για κάθε κοινωνία αιτήματος για ευταξία. Το περί αποκατάστασης της τάξης αίτημα, το οποίο εύκολα συνενώνει όσους επιδιώκουν τον άμεσο τερματισμό της κρίσης που προκλήθηκε, δεν πρέπει να συσκοτίζει το βαθύτατο πολιτικό στοιχείο των γεγονότων του Δεκεμβρίου.

Είναι σαφές ότι συνήθως η πολιτική δράση εκδηλώνεται με την παρουσίαση και προβολή συγκεκριμένων αιτημάτων,

και ότι στην παρούσα περίπτωση η δράση που έλαβε χώρα δεν συνδυάστηκε με άμεσα και σαφή αιτήματα. Ωστόσο, μια μαζική και με σχετική διάρκεια δράση, ανεξαρτήτως του αν θα χαρακτηριστεί εξέγερση, διαμαρτυρία ή βίαιη κινητοποίηση, δεν μπορεί να μην έχει πολιτικό περιεχόμενο. Ο πολιτικός χαρακτήρας των γεγονότων βρίσκεται πρώτον στο ότι άμεσα αμφισβήτησαν την εξουσία και τις πρακτικές της. Δεύτερον, οι νέοι και όλοι όσοι κατέβηκαν στους δρόμους δήλωσαν emphatically την παρουσία τους και ότι κάτι δεν πάει καλά. Πέρα από την προφανή διαμαρτυρία εκφράστηκε αγανάκτηση, οργή και αντίθεση προς τις υφιστάμενες δομές και πρακτικές. Η δυναμική δήλωση της παρουσίας τόσων ατόμων μπορεί να μην συνοδεύτηκε με συγκεκριμένα αιτήματα ούτε να βρήκε άμεση πολιτική έκφραση ή κάλυψη. Παραμένει όμως μια βαθύτατα πολιτική ενέργεια με πολλαπλά μηνύματα προς όλους όσους ασκούν εξουσία, όπως εξίσου πολιτική είναι η μη αναγνώριση του πολιτικού χαρακτήρα των γεγονότων.

Η πολιτική δυναμική που προέκυψε από τα πρόσφατα γεγονότα αναδεικνύεται και από το γεγονός ότι αμέσως συνδέθηκαν με το ζήτημα του πανεπιστημιακού ασύλου, ως εάν αυτό ήταν η βασική αιτία που τα εξέθρεψε. Πράγματι, από πολλές πλευρές διατυπώθηκε η άποψη ότι «το άσυλο κατέληξε να γίνει βάση εξόρμησης τρομοκρατών και ανθρώπων που κατέστρεψαν και καταλήστεψαν το κέντρο της Αθήνας». Άσυλο, «κουκουλοφόροι» και βία ταυτίστηκαν. Συνεπώς θα έπρεπε να καταργηθεί ή έστω ριζικά να τροποποιηθεί. Οι διάφοροι πολέμιοι του ασύλου, είτε εκ προθέσεως είτε εξ αμελείας, τείνουν να παραμελούν δύο βασικά στοιχεία. Το πρώτο είναι θέμα αρχής: η ελεύθερη διακίνηση και έκφραση ανθρώπων και ιδεών, η ελεύθερη σκέψη και ο διάλογος απαιτούν κάποια μορφή προστασίας με την έννοια ότι δεν είναι δυνατό ανά

πάσα στιγμή αστυνομικές δυνάμεις να εισέρχονται στους χώρους του πανεπιστημίου άνευ αδείας. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε εύκολα να οδηγήσει σε διώξεις και παρεμβάσεις που θα κατέλυαν την ακαδημαϊκή ελευθερία. Κατά συνέπεια κάποια μορφή προστασίας είναι απαραίτητο να υπάρχει και αυτή παρέχει η υφιστάμενη νομοθεσία.

Το δεύτερο θέμα είναι εξ ίσου σημαντικό και είναι πρακτικό. Η ενδεχόμενη κατάργηση του ασύλου δεν θα είχε καμία ουσιαστική επίπτωση στις καταλήψεις των σχολών ή στην προσπάθεια καταπολέμησης της βίας. Και τούτο διότι κάθε πρύτανης, ή ακόμα ο εισαγγελέας, δεν ζητά την επέμβαση της αστυνομίας φοβούμενος, και δικαίως, την κλιμάκωση των επεισοδίων, της βίας και την πιθανή αιματοχυσία. Η αστυνομική επέμβαση δηλαδή, θα αύξανε τη βία και το κυριότερο θα πυροδοτούσε αλυσιδωτές αντιδράσεις. Άρα, η άρνηση των αρχών να ζητήσουν την άρση του ασύλου δεν οφείλεται σε κάποια καινοφανή και παράλογη πολιτισμική ιδιαιτερότητα

του ελληνικού πανεπιστημίου, αλλά στην επίγνωση των πιθανών επιπτώσεων μιας τέτοιας ενέργειας. Το πανεπιστήμιο δεν μπορεί να λειτουργήσει με συνεχείς επεμβάσεις της αστυνομίας, η οποία θα καλείται κάθε φορά να απομακρύνει διαμαρτυρόμενους φοιτητές. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιπτώσεις όπου θα μπορούσε να ζητηθεί η επέμβαση κυρίως όταν διαπράττονται ποινικά αδικήματα. Επίσης, τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι δεν υπάρχει ένα ανοικτό θέμα για την έκταση και το περιεχόμενό του, δηλαδή ποιους, ανθρώπους και χώρους, καλύπτει το άσυλο. Τέλος, η ανάγκη άρσης του ασύλου καλύπτεται με το ισχύον νομικό καθεστώς, το οποίο επιτρέπει, με εντολή του εισαγγελέα όταν τελούνται αυτόφωρα κακουργήματα, ή κατόπιν αιτήματος του πρυτανικού συμβουλίου, την επέμβαση αστυνομικών δυνάμεων

Το άσυλο συνεπώς δεν είναι η αιτία των καταλήψεων, των κινητοποιήσεων και των εκρήξεων βίας. Αντιθέτως η σχετική συζήτηση για ενδεχόμενη κατάργη-

σή του συγκαλύπτει τα πραγματικά αίτια και τα ουσιαστικά προβλήματα στο χώρο της παιδείας. Το άσυλο χρησιμοποιείται προσχηματικά για να αποπροσανατολίσει τη συζήτηση και να δώσει άλλοθι σε όσους, είτε αδυνατούν είτε δεν επιθυμούν ουσιαστική συζήτηση για μεταρρυθμίσεις στην παιδεία. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι συγκεκριμένες πολιτικές δυνάμεις ανακινούν το θέμα του ασύλου. Είναι ενδιαφέρον το πως, κάθε φορά που γίνονται επεισόδια στο κέντρο της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης, επανέρχεται το θέμα ως εάν, αν δεν υπήρχε το άσυλο η επέμβαση της αστυνομίας θα έλυνε το πρόβλημα άμεσα και ουσιαστικά. Το άσυλο, με τη συμβολή των ΜΜΕ, κατέστη ένας φαντασιακός εκθρόνος που υπονομεύει και απειλεί τα πανεπιστήμιά μας. Το θεσμικό πλαίσιο, η χρηματοδότηση, οι υπάρχουσες υποδομές, η πρόσβαση σε αυτά και οι επαγγελματικές δυνατότητες, και βέβαια οι ευθύνες των καθηγητών, προφανώς δεν έχουν καμία σχέση με τα σημερινά προβλήματα.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

ΛΟΥΣΗ ΚΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ποιό άραγε είναι το ιδεολογικό υπόβαθρο, στο οποίο βασίσθηκε η προσπάθεια απαξίωσης του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου της χώρας και η διατύπωση κάθε λογής επικρίσεων, ύβρεων και απειλών απέναντι στους δικαστές του και στην ομάδα πολιτών που προσέφυγαν στη δικαιοσύνη ζητώντας, για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος, να ελεγχθεί η νομιμότητα των αποφάσεων της διοίκησης βάσει των οποίων αναγειρόταν εμπορικό κέντρο μεγάλων διαστάσεων στον Βοτανικό από γνωστό επιχειρηματία; Εύκολα θα μπορούσε κανείς να το εντοπίσει σε

δημοσιεύματα του τύπου, τα οποία, με κυνισμό και αμετροέπεια, προδιέγραψαν το θεωρητικό πλαίσιο όλων των παραπάνω αντιδράσεων: η υγιής λειτουργία της δημοκρατίας περιορίζεται στη λήψη των αποφάσεων από τις «πλειοψηφίες» που εκφράζονται από την κυβέρνηση και το κοινοβούλιο. Ούτε η δικαστική εξουσία, ούτε τα πολιτικά κόμματα, ούτε οι θεσμοθετημένες ενώσεις πολιτών ή οι κοινωνικοί εταίροι, διαθέτουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση και άρα δικαιούνται να ελέγχουν ή να αμφισβητούν τις αποφάσεις αυτές.

Με το παραπάνω σκεπτικό και με σπάνια εμπάθεια, σημαντικοί και ασήμαντοι εκπρόσωποι της κυβέρνησης και διαφό-

ρων πολιτικών κομμάτων, θεσμικοί παράγοντες και εκφραστές εκδοτικών, επιχειρηματικών και αθλητικών συμφερόντων, ανέλαβαν δράση. Κύριος στόχος τους ήταν να αποτρέψουν την έκδοση αποφάσεως από το Συμβούλιο της Επικρατείας που θα διέκοπτε προσωρινά –έως δηλαδή την έκδοση της οριστικής αποφάσεως επί της κύριας δίκης– τις οικοδομικές εργασίες για την ανέγερση του εμπορικού κέντρου στην περιοχή του Ελαιώνα. Πρόκειται για κτίριο το οποίο άρχισε να κατασκευάζεται το περασμένο φθινόπωρο, με ταχύτατους ρυθμούς, στην περιοχή, όπου ως γνωστόν προγραμματίζεται το ένα από τα δύο σκέλη της ονομαζόμενης «Μητρο-

Η Λούση Κιουσοπούλου είναι δικηγόρος.